

Økonomiministeriet

Folketingets Lovsekretariat
Christiansborg

3. februar 2025

Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 144 (alm. del) af 30. januar 2025

Spørgsmål

Vil ministeren oversende sit talepapir fra samråd om hovedkonklusionerne i Fordeling og Incitamenter 2024, jf. FIU alm. del - samrådssp. N?

Svar

Talepapir fra samråd om hovedkonklusionerne i Fordeling og Incitamenter 2024 fremgår af bilag 1.

Det bemærkes, at det talte ord gælder.

Med venlig hilsen

Stephanie Lose
Økonomiminister

Tak for spørgsmålet. I dag vil jeg fremlægge hovedkonklusionerne i publikationen *Fordeling og incitamenter 2024*.

Jeg vil gerne starte med at pointere, at Danmark er et velstående land kendetegnet ved en høj beskæftigelse, høje disponible indkomster og små økonomiske forskelle. Det skyldes blandt andet, at vi har indrettet samfundet med fri og lige adgang til for eksempel uddannelse og sundhed. Men det skyldes i lige så høj grad, at vi er villige til at reformere samfundet i takt med, at verden omkring os ændrer sig. Det omfatter reformer af skatte- og overførselssystemet samt reglerne for tilbagetrækning, som har haft til formål at øge arbejdsstyrken og beskæftigelsen.

I publikationen betragtes sædvanen tro de overordnede niveauer og bevægelser i befolkningens indkomster, formuer og incitamenter til at arbejde. Som i tidligere publikationer er der også kapitler, hvor der dykkes dybere ned i udvalgte temaer.

I 2024-udgaven er temaerne geografiske forskelle i indkomster og formuer, deltidsbeskæftigelse samt SU-gæld og formueopbygning.

Første kapitel i publikationen er en sammenfatning af hovedresultaterne fra de øvrige kapitler, og dem vil jeg derfor fokusere på.

Indkomstudvikling og -forskelle

Kapitel 2 handler om befolkningens disponible indkomster. Den disponible indkomst er den indkomst, som de enkelte familiemedlemmer har tilbage til forbrug og opsparing, når skatten er betalt.

Som altid er fokus på udviklingen i de disponible indkomster og udviklingen i indkomstfordelingen. Analysen går frem til 2022, der er seneste tilgængelige år med data på individniveau.

I årene 2020-2022 var dansk økonomi påvirket af en række stød til økonomien, som samlet set lagde en væsentlig dæmper på udviklingen i de disponible indkomster og havde stor betydning for indkomstfordelingen.

Kapitlet viser, at realværdien af de disponible indkomster er steget med 0,6 procent fra 2019 til 2022. Det dækker over en realvækst på hele 7,5 procent i perioden fra 2019 til 2021 og efterfølgende et fald på 6,5 procent i 2022. Faldet i de disponible indkomster i 2022 skyldes den høje inflation, idet de nominelle disponible indkomster voksede en smule. Faldende kapitalindkomster som følge af stigende renter i 2022 har også trukket ned.

Faldet i realværdien af den disponible indkomst i 2022 er bredt funderet blandt personer med forskellig tilknytning til arbejdsmarkedet. Dog viser analysen, at selvstændige har haft et mindre fald i realværdien af deres disponible indkomst end de øvrige grupper.

I kapitlet fremgår det, at det stort set kun er den øverste indkomstdecil, dvs. de 10 procent med de højeste indkomster, der har haft fremgang i de disponible indkomster, fra 2019 til 2022. Det medvirker til, at indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten er steget fra 28,5 i 2019 til 29,0 i 2022.

Man skal huske på, at den økonomiske mobilitet i Danmark er høj, og det er ikke de samme personer, der er i toppen af indkomstfordelingen hvert år. Det afspejler

blandt andet de naturlige udsving i indkomst gennem livet, hvor mange er studerende, før de er beskæftiget og senere trækker sig tilbage fra arbejdsmarkedet.

Analysen i kapitlet viser også, at netop de 10 procent af befolkningen, der havde de højeste indkomster i 2019, har haft den laveste indkomstudvikling frem til 2022. Modsat har gruppen bestående af de 10 procent af befolkningen med de laveste indkomster i 2019 haft den højeste indkomstfremgang.

I kapitlet kigges også nærmere på lavindkomstgruppen, der omfatter personer med relativt lave indkomster i forhold til resten af befolkningen. I 2022 er både andelen af hele befolkningen og andelen af børn i lavindkomstgruppen den laveste siden 2017. I perioden fra 2019 til 2022 faldt lavindkomstgruppen med 24.000 personer, og den udgjorde 7,6 procent af befolkningen i 2022.

Befolkningens formuer

Lad mig nu vende blikket mod kapitel 3, som omhandler danskernes personlige nettoformuer.

I løbet af 2022 faldt den gennemsnitlige nettoformue med omkring 6 procent – og hele 13 procent, når der tages højde for inflationen.

2022 var et år præget af høj inflation og usikkerhed på de finansielle markeder. I de foregående år havde coronapandemien skabt store forstyrrelser i de globale forsyningskæder.

Den høje inflation fik centralbankerne til at hæve renterne kraftigt i 2022, hvilket havde stor virkning på aktie- og obligationsmarkedet samt boligmarkedet.

I kapitlet redegøres for, at faldet i den gennemsnitlige nominelle nettoformue på knap 6 procent især kan forklares med et betydeligt fald i pensionsformuernes værdi. Det alene reducerede nettoformuen med 5,5 procentpoint.

Derudover faldt værdien af både reale og finansielle aktiver, hvilket samlet set trak nettoformuen yderligere ned med omkring 3,4 procentpoint.

På den positive side bidrog mindre gæld, særligt realkreditgæld, til en stigning i den gennemsnitlige nettoformue. Det skyldes blandt andet, at kurserne på realkreditlånene faldt.

I kapitlet belyses udviklingen i formueforskellene over tid ved hjælp af forskellige fordelingsmål.

Overordnet set er formueforskellene blevet mindre, når man ser på hele perioden fra 2014 til 2022.

Fx er andelen af nettoformuen ejet af de 10 procent af befolkningen med de største formuer faldet med 3,9 procentpoint – fra cirka 53,3 procent i 2014 til cirka 49,5 procent i 2022.

Dette fald i ejerandelen blandt top 10 procent skyldes ikke, at gruppens samlede nettoformue er faldet. Det skyldes derimod, at nettoformuen blandt de øvrige 90 procent af befolkningen er steget relativt mere.

Den højere vækst blandt de øvrige 90 procent af befolkningen skyldes blandt andet større bidrag fra pensionsformuen og et fald i gælden fra 2014 til 2022, der udgør en større andel af nettoformuen for de øvrige 90 procent.

Især reduktionen i gælden har haft stor betydning og er en væsentlig forklaring på, hvorfor den gennemsnitlige

reale nettoformue er steget mere for de øvrige 90 procent af befolkningen.

Geografiske indkomst- og formueforskelle

Fordeling og incitamenter 2024 har særligt fokus på geografiske forskelle på tværs af kommuner, både med hensyn til disponible indkomster og nettoformuer.

Lad mig starte med at vende blikket mod kapitel 7, der handler om indkomstforskellene mellem landets kommuner og betydningen af flyttemønstre for personer med forskellige uddannelsesniveauer.

Først og fremmest er det vigtigt at understrege, at indkomstforskellene mellem kommuner i Danmark er relativt små.

Analysen viser, at 6,4 procent af de samlede indkomstforskelle i befolkningen kan henføres til forskelle mellem kommunerne i 2022. Hovedparten af indkomstforskellene – svarende til de resterende 93,6 procent – kan dermed henføres til forskelle i indkomster inden for de enkelte kommuner.

De mellemkommunale indkomstforskelle er imidlertid steget de seneste 30 år. Hvad skyldes denne udvikling?

En faktor er stigende forskelle i de gennemsnitlige kapitalindkomster på tværs af kommuner. I 1994 havde kapitalindkomst næsten ingen betydning for de mellemkommunale indkomstforskelle. I 2022 var kapitalindkomst den primære bidragsfaktor.

Udviklingen i kapitalindkomster har medvirket til, at en række kommuner i hovedstadsområdet har gennemsnitlige disponible indkomster, som afviger væsentligt fra landsgennemsnittet.

I kapitlet sættes også fokus på, hvordan flyttemønstre blandt personer med forskellige uddannelsesniveauer påvirker indkomstforskellene mellem kommuner.

Analysen viser, at en stor del af de personer, som opnår en videregående uddannelse og er opvokset i landkommuner, er bosat i hovedstadskommuner senere i livet. Med andre ord bidrager befolkningens flyttemønstre til at øge uddannelsesniveaet i hovedstadskommuner og til at reducere uddannelsesniveaet i landkommuner.

Det er vigtigt at huske på, at danske kommuner varierer med hensyn til erhvervsstruktur og efterspørgsel efter arbejdskraft. Og valg af bopæl hænger naturligt sammen med, hvor uddannelsesmulighederne og arbejdsmarkedet passer til den enkelte persons ønsker og kompetencer. Det medvirker til, at personer med ensartet indkomst og socioøkonomisk baggrund ofte bosætter sig i bestemte områder.

Samlet set er mellemkommunale indkomstforskelle derfor en naturlig konsekvens af, at befolkningen er sammensat forskelligt på tværs af kommuner.

Det er samtidig vigtigt at understrege, at geografisk mobilitet er en central kilde til social mobilitet, fordi det i høj grad understøtter den enkeltes muligheder for at udfolde sit fulde potentiale.

Kapitel otte omhandler de geografiske forskelle i befolkningens formuer. Kapitlet viser at, forskelle i befolknings sammensætningen ligeledes har betydning for forskellene

i nettoformuerne på tværs af landet. Alderssammensætningen i de enkelte kommuner har særligt stor betydning, da formue typisk opbygges over hele arbejdslivet.

I hovedstads- og storbykommuner bidrager befolknings-sammensætningen til lavere nettoformuer, sammenlignet med et udgangspunkt hvor befolkningssammensætningen havde været som i befolkningen som helhed. Omvendt bidrager befolkningssammensætning isoleret set til højere nettoformuer i landkommuner.

Analysen viser også, at nettoformuerne voksede mindre i hovedstadskommunerne end i landkommunerne fra 2014 til 2022. Det kan især henføres til, at gælden blev reduceret mere i landkommunerne end hovedstadskommunerne. Omvendt steg de finansielle og reale aktiver isoleret set mest i hovedstadskommunerne.

Udviklingen i både gælden og aktiverne i hovedstadskommunerne skal ses i sammenhæng med udviklingen i boligpriserne, som steg mest i hovedstadskommunerne i perioden.

De stigende boligpriser kan have medvirket til, at gælden faldt relativt mindre i hovedstadskommunerne, fordi lånebehovet i forbindelse med boligkøb øges i takt med højere priser.

Deltidsbeskæftigelse

I publikationen er der også et temakapitel om deltidsbeskæftigelse.

Der kan være mange grunde til, at personer arbejder deltid frem for fuldtid. For nogle handler det om at få mere tid til familien eller fritidsaktiviteter. For andre skyldes

det måske, at de ikke har mulighed for at arbejde flere timer i deres nuværende job.

Gruppen af deltidsbeskæftigede er derfor meget forskelligt sammensat og rummer personer med vidt forskellige årsager til at arbejde deltid.

Temakapitlet viser, at antallet af deltidsbeskæftigede steg med knap 43.000 personer fra 2010 til 2022. Stigningen skyldes flere faktorer, herunder økonomisk fremgang, demografiske ændringer og forhøjelser af efterlønsalderen.

Det er vigtigt at bemærke, at stigningen i deltidsbeskæftigelsen ikke er sket på bekostning af fuldtidsbeskæftigelsen. I hele perioden har deltidsbeskæftigede udgjort omkring 20 procent af alle beskæftigede, og der er altså ikke en tendens til, at relativt flere vælger deltidsbeskæftigelse.

For de fleste er deltidsbeskæftigelse af kort varighed. Blandt personer med deltidsbeskæftigelse i perioden fra 2010 til 2022 havde godt halvdelen 1-2 års deltidsbeskæftigelse.

En gruppe, der oftere er deltidsbeskæftigede er forsørgere i aldersgruppen fra midt-20'erne til slut-30'erne. Det peger på, at familieliv og børn har stor betydning for, om personer i starten af arbejdslivet vælger deltidsarbejde. For mange er deltidsarbejde en praktisk løsning, der gør det muligt at balancere arbejde og familieforpligtelser.

En anden gruppe, som i høj grad arbejder deltid, er indvandrere. I 2022 er andelen af deltidsbeskæftigede blandt indvandrere omkring 7 procentpoint højere end blandt beskæftigede med dansk herkomst.

Det er imidlertid værd at bemærke, at fra 2019 til 2022 er andelen af deltidsbeskæftigede blandt indvandrere faldet

med 3,5 procentpoint. Faldet kan forklares med en høj efterspørgsel på arbejdskraft i perioden efter coronapandemien og antyder, at der er et væsentligt beskæftigelsespotentiale i netop denne gruppe.

Ser man på tværs af deltidsbeskæftigede, er de fleste tilfredse med deres nuværende arbejdstid. Men der er også en gruppe, der gerne vil arbejde flere timer.

Dette ønske er især udbredt blandt yngre personer under 30 år, hvor knap 40 procent ønsker flere timer. Det afspejler sig i en højere mobilitet fra deltid til fuldtid for denne aldersgruppe.

Den økonomiske gevinst ved at arbejde en time ekstra kan være en vigtig faktor for deltidsbeskæftigede, når de beslutter sig for, om de vil øge arbejdstiden.

I de kommende år vil flere ændringer i personskatterne gøre det mere attraktivt at arbejde flere timer. Som en del af *Aftale om reform af personskatter 2023* sænkes marginalsatterne gennem lempelser i skatten på arbejdsindkomst.

Eksempelvis forhøjes beskæftigelsesfradraget og det særlige beskæftigelsesfradrag for enlige forsørgere. Disse ændringer vil især reducere marginalsatterne for deltidsbeskæftigede og gøre det mere fordelagtigt at arbejde mere.

Incitament til beskæftigelse

Publikationen indeholder vanen tro en opgørelse af udviklingen i økonomiske incitament til at være i beskæftigelse, sådan som de måles med nettokompensationsgraden.

Nettokompensationsgraden opgøres som forholdet mellem den disponible indkomst som henholdsvis ledig og beskæftiget, hvor der også tages højde for andre forhold, herunder transportudgifter forbundet med beskæftigelse.

En høj nettokompensationsgrad er et udtryk for et svagt økonomisk incitament til at være i beskæftigelse, og omvendt er en lav nettokompensationsgrad udtryk for et stærkt økonomisk incitament.

Fra 2005 til 2021 er antallet af personer med en nettokompensationsgrad over 80 procent blevet reduceret betydeligt som følge af en række reformer, der har øget gevinsten ved at være i arbejde, eksempelvis forhøjelser af beskæftigelsesfradraget.

Med den seneste personskattereform fra 2023 har vi som nævnt yderligere forhøjet beskæftigelsesfradraget og det særlige beskæftigelsesfradrag til enlige forsørgere, som isoleret set vil bidrage til et yderligere fald i antallet af personer med en nettokompensationsgrad over 80 procent

Hertil kommer aftalen om nye kontanthjælpsregler, der træder i kraft i 2025, som har til formål at forenkle reglerne på området og skabe klare incitamentter til at tage arbejde, bl.a. ved at lempe reglerne for indkomstmodregning af arbejdsindkomst. Det øger det økonomiske incitament for ikke-forsikrede faktisk ledige til at arbejde ved siden af kontanthjælpen.

SU-gæld og formueopbygning

Publikationen indeholder også et temakapitel om studerendes SU-gæld og deres formueopbygning efter færdig-

gørelsen af deres studier. Det primære fokus er på personer, der færdiggjorde en mellemlang- eller lang videregående uddannelse i 2014.

Blandt disse personer havde knap halvdelen SU-gæld ved uddannelsens afslutning.

I det lys belyser kapitlet formueudviklingen for grupperne med og uden SU-gæld fra 2015 til 2022.

Blandt personer med en mellemlang videregående uddannelse havde dem uden SU-gæld i gennemsnit haft en formuefremgang på 40.000 kr. mere end dem med en *stor* SU-gæld. For personer med en lang videregående uddannelse var forskellen ca. 105.000 kr. over 7 år.

Kapitlet viser, at forskellen i formueopbygningen *ikke* skyldes, at personer med *stor* SU-gæld har lavere indkomster i årene efter dimission. I stedet peger analysen på, at forskellen i formueudviklingen hovedsageligt skal ses i lyset af, at personer med *stor* SU-gæld i mindre grad købte en ejerbolig i årene efter dimitteringen. Dermed er de gået glip af noget af den værdistigning, der har været på boligmarkedet i perioden fra 2015 til 2022.

Analysen peger på, at det i sagens natur har nogle konsekvenser for den enkelte at optage SU-gæld i sin studietid. Nemlig at man skal betale lånet tilbage, og dermed også, i en periode, har mindre muligheder for at investere i fx bolig.

Når vi så kigger på perioden fra 2015 til 2022, hvor boligpriserne er gået op, ja, så betyder det også, at mulighederne for at købe en bolig har større betydning for formueudviklingen.

Til gengæld har studerende haft mulighed for at fremrykke deres forbrug ved hjælp af SU-lån. Det kan give rigtig god mening for mange set i lyset af udsigten til højere indkomst efter endt studie.

Jeg vil også gerne nævne, at dimittender med *stor* SU-gæld, klarer sig forholdsvist godt. Otte år efter dimission, er deres formuer højere end for personer uden erhvervs-kompetencegivende uddannelse i samme aldersgruppe. Det kan altså betale sig at tage en uddannelse, også selvom det undervejs måtte være ønskeligt eller nødvendigt at optage SU-gæld.

Afslutning

Jeg vil afslutte med at se lidt længere frem end den periode, som vi har data for i publikationen. For der er jo sket en hel del siden 2022.

Mange har fået rigtig pæne lønstigninger, og overførselsindkomsterne reguleres tilsvarende, når udviklingen i lønningerne er opgjort. Der er også mange, der er gået fra at stå uden for arbejdsmarkedet til nu at være i beskæftigelse. Derfor er jeg helt sikker på, at opgørelser af de disponible indkomster fra 2023 og frem samlet set kommer til at se rigtig pæne ud.

En af hovedårsagerne til, at dansk økonomi har det så godt, er skiftende regerings evne til at gennemføre reformer, heriblandt at øge incitamentet til at være i beskæftigelse. Denne regering har fulgt dette reformspor og bl.a. gennemført en skattereform der allerede fra starten af dette år giver skattelettelser til over 3 mio. danskere.

Jeg er ikke bekymret for, at de økonomiske forskelle stiger en smule. Det vigtigste for mig er, at alle har de bedste muligheder og forudsætninger for at kunne forsørge sig selv og sin familie.

Det sikrer vi fremadrettet ved at have fortsat fokus på uddannelse og ved at sikre høje incitamentter til at deltage på arbejdsmarkedet. Det bidrager til velstand i samfundet og højere disponible indkomster for de enkelte familier, og dermed mulighed for at tilrettelægge det liv, man ønsker sig.